A. I—N. 2— Aprilie—Mai, 1937

DOBROGEA DE SUD

Director: RADU RUCĂREANU

Revistă de studii și literatură regională

ORDINEA ARTICOLELOR:

Manuscrisele şi abonamentele se trimit d-lui
RADU RUCĂREANU
Profesor la Liceul din Bazargic

Persoanele cari au acceptat primirea primului număr, sunt considerate ca abonații noștri.

Revista apare trimestrial.

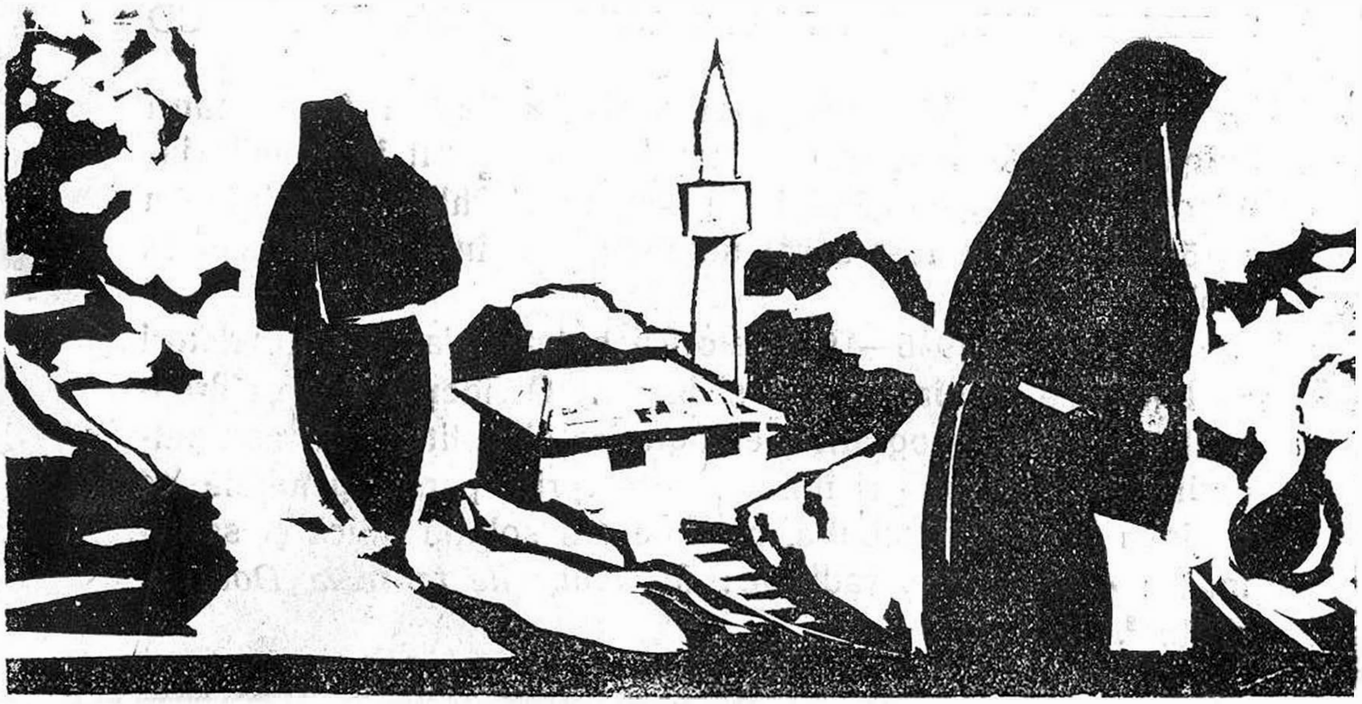
Prețul Lei 30

Institut de Arte Grafice „A L B A N I A" Str. Traian 18—20 — Constanța

Pentru contribuția deosebită adusă revistei, aducem călduroase mulțumiri următoarelor persoane și instituțiuni:

1. D-l N. Răiculeanu Direct. Banca Rom. Bazargic
2. D-na I. Răiculeanu, profesoară, Bazargic
3. D-l Hasan Ismail, Ajutor de Primar Bazargic
4. Primăria Orașului Bazargic
5. D-l I. Bandu, Constanța

ABONAMENTE:	Pentru particulari . .	180 Lei
	Pentru Instituțiuni . .	1000 Lei
	De onoare	1000 Lei

Cum se alimentează un curent

Prof. Octavian S. Mărculescu
Doctorand în Litere şi Filosofie

Au trecut aproape 20 de ani dela războiul mondial, şi tot atâta timp de când Bulgaria are ochii aţintite spre noi. Nu sunt priviri prietenoase, nu sunt gânduri bune şi curate, sunt gânduri de revanşă, sunt tendinţe imperialiste, sunt acţiuni care trădează un curent naţionalist exagerat. Vina nu-i a poporului bulgar, care e paşnic, muncitor, econom şi bun gospodar, ci a conducătorilor spirituali, bulgari, care instruesc masele, le pregătesc în vederea cuceririi Dobrogei întregi şi Sudului Basarabiei. Ocupă un loc de frunte în această mişcare profesorii bulgari, mai clar istoricii bulgari.

Aceştia sunt predicatorii naţionalismului exagerat bulgar, aceştia sunt alimentatorii curentului de ură şi denigrare a tot ce este românesc. Ei merg cu îndrăsneala până acolo, încât afirmă că istoria noastră e falşă, iar adevărata istorie a românilor—lasă să se înţeleagă—este cea scrisă şi falsificată de Bulgaria.[1]) Nu este aici locul să arătăm, ce susţin toţi istoricii bulgari şi nici să răspundem la întreaga literatură istorică de propagandă bulgară, ci vom spicui câteva din ideile fundamentale ale istoricilor bulgari, care alimentează curentul naţionalist şi imperialist bulgar.

---

1) P. Mutafciev, Bulgares et Roumains dans l'histoire des pays danubiens, Sofia, 1932, p. 390.

Incă din 1913, luarea Dobrogei de Sud a fost pentru bulgari o mare lovitură. De atunci a înmugurit în inimile intelectualilor bulgari gândul de revanşă. Chiar războiul din 1915—1918 nu a fost decât un prilej să încerce «eliberarea Dobrogei» [1])

Intre anii 1916—1919 istoricii bulgari s'au simţit datori să lumineze opinia publică şi implicit Occidentul asupra drepturilor istorice, geografice, etnografice şi politice ce au bulgarii asupra Dobrogei întregi, care prin pacea generală se cuvinea a le fi restituită, ceea ce era soluţia unică şi salvatoare : «...la solution radicale : *le retour de toute la Dobroudja* (!)» [2].

N'au lipsit lucrări, care să susţină : «La Dobroudja est le berceau du peuple bulgare et fit partie de la Bulgarie pendant 12 siècle consécutifs» [3]), iar un altul scria : «La Dobroudja... la sentinelle fidèle de la Bulgarie, pendant tout le moyen âge» [4]). Mai mult d. Zlatarsky în istoria Bulgarilor a adăugat şi nişte hărţi la sfârşitul volumului : Harta I-IV inclusiv, unde arată că Bulgarii au stăpânit Dobrogea toată şi Sudul Basarabiei între anii 679 888 ; iar dela Harta V—X inclusiv stăpâneau numai Dobrogea întreagă între 893-1355 [5]).

Bine vor interveni unele persoane dela noi, dar acestea au fost odată ! E un capitol definitiv închis. Aşa ar fi, dacă realitatea nu ne-ar pălmui credulitatea. Sunt studii noui care afirmă răspicat ce urmăresc încă Bulgarii. Astfel d. Mutafciev, profesor la Universitatea din Sofia a scos o carte în 1927, în bulgăreşte, reapărută în 1932, în traducere franceză. Autorul, care face caz de obiectivitate, deşi i-a răspuns d. P. P. Panaitescu şi alţii, socoteşte că nu poate renunţa «...sur aucun point essentiel aux jugements et aux conclusions qui ils contient» [6]) cartea sa. E imposibilitate să ne ocupăm de problema atacată

1) General Kantargieff, Epopeia dela Bazargic, trad. de Col. Alex. Topârlan, v. p. 3, Ordinul de zi Nr. 10.

2) Mollov, La Dobroudja politique în La Dobroudja : Géographie, Histoire, etc. par A. Irchircoff, prof. W. N. Zlatarsky, L. Miletitch etc. 1918, p. 384 v. p. 342.

3) Dr. Rizoff, Les Bulgares dans leurs frontières historiques, ethnografiques et politiques. Atlas contenent 40 cartes, Berlin, 1917, p. 74, v. p. XI.

4) Dr. W. N. Zlatarsky, Le sort historique et politique de la Dobroudja, în La Dobroudja, Géeografie. etc. v. p. 48.

5) Dr. W. N. Zlatarsky, Gerchichte der Bulgaren, I. Leil Leipzig, 1918 p. 182, Dr. Rizoff, Les Bulgares, op. cit. v. şi hărţile atlazului.

6) P. Mutafciev, Bulgares et. op. cit. v. prefaţa.

de D-sa, deacea ne limităm a da numai două citate, spre a se înţelege ce idei difuzează prin presă unii istorici bulgari, din şcoala nouă. Astfel într'un loc se pronunţă: «La verité est que *la domination bulgare sur les teritoires de la Dobroudja* et de la Bulgarie du nord est actuelles, du VII-e siècle où leur Etat fut fondé à la seconde moitie du X e siècle où le premier royaume bulgare fut detruit, *loin d'être ephémere, fut plus réelle et plus durable que partout ailleurs*»[1]).

In ce priveşte, dacă noi avem drepturi asupra Dobrogei, crede că se bazează numai pe *forţă:* «Nimeni nu poate împiedeca pe Români a iubi Dobrogea şi ei trebuesc s'o apere chiar din cauza manierei cu care şi-au însuşit această provincie. Insă pentru această apărare ei dispun de numeroase mijloace mai eficace şi ar trebui să lase cel puţin ştiinţa în pace «il est defficile de défendre par elle un situation qui, sans avoir rien de commun avec l'histoire, l'ethnologie et le droit *repose uniquement sur la force*» [2]). Prin urmare: Drepturi asupra Dobrogei n'au decât Bulgarii, care au stăpânit-o mai multe secole.

Deşi întreaga lucrare a d. Mutafciev este un pamflet mai mult; recent, academic şi obiectiv i-a răspuns d. *G.I. Brătianu* [3]) şi indirect d. *C. C. Giurăscu* [4]) însă ne îndoim, că istoricul bulgar va retracta ceva din ce a afirmat. Presupunem, că d. Mutafciev predă la Universitatea din Sofia, studenţilor, după această lucrare. Insă nu-i numai d-sa, ci şi un proaspăt doctor în istorie dela universitatea din Geneva, d. *Ioseph V. Poppov.* Acesta găseşte, că Dobrogea a fost «le berceau du premier royaume de la Bulgarie, le pantheon de la culture bulgare qui fît partie de la Bulgarie, pendant quelques douze siècles...» [5])

Apoi critică dominaţia română din Dobrogea Veche dela 1878—1913, cât şi dln întreaga provincie dintre anii 1913-1916 ponegrind administraţia, învăţământul, legea proprietăţilor rurale în Dobrogea, perceperea fiscului, drepturile politice, colonizările, traiul minorităţii bulgare din Dobrogea şi chiar

1) ibid. p. 148.
2) ibid. 356
3) G. I. Brătianu, Privilèges et franchises municipales dans l'empire byzantie, paul Gurthner, Paris 1936, p. 138.
4. C. C. Giurescu, Istoria Românilor, I, Fundaţia pentru literatură şi artă, regele Carol II, Bucureşti 1935, p. 586,
5) Ioseph V. Poppov, La Dobroudja et les relations bulgaro-roumaines, thèse No. 20, Imprimerie. Georges Thone, Liège (Belgique), 1935, p. 189 v. p. 21

în Basarabia sudică. E de părere, că populaţia bulgară în Basarabia ar fi de 350.000, în timp ce evaluările date de locuitorii însăşi se numără aproape 400.000 (!) [1])

Susţine că bulgarii din Basarabia se plâng de tratamentul român, că şcoala şi biserica bulgară au dispărut, că s'a aplicat tendenţios legea reformei agrare în România. Totuşi pe d. Poppov nu-l interesează *deocamdată* prea mult soarta bulgarilor din Basarabia, ci şi soarta Bulgarilor din Dobrogea de Sud. Astfel: *Regimul stabilit în Dobrogea de Sud* după a doua ocupaţie din *1919* s'adeveri dintr'odată *mult mai dur şi mai nedrept* decât fusese acel din 1913-1916» [2]). Apoi lamentaţiile obişnuite şi neadevărate; Bulgarii în Dobrogea de Sud n'au şcoli numeroase; din cele 66 biserici bulgare». Azi numai sunt biserici în Dobrogea de Sud, unde slujba religioasă să se facă exclusiv în limba bulgară [3]).

N'au libertatea presei, a întrunilor, n'au drepturi politice deşi toate acestea-s garantate de legi, care «sunt în realitate iluzorii» [4]), iar dreptul de proprietate, de inviolabilitate a domiciliului.... sunt brutal călcate în picioare de autorităţile române» [5]) In concluzie «tratamentul acordat minorităţii în Dobrogea lasă multe de dorit (!) şi nu i uimitor, că raporturile româno-bulgare nu-s perfecte» [6]).

Dar unde d. Poppov frizează cinismul şi cutezanţa este în darea soluţiilor pentru îmbunătăţirea raporturilor românobulgare. «*Posesiunea Dobrogei şi chiar a Dobrogei de Sud nu aduce niciun avantaj apreciabil României.* Contrariu, dat fiind că această provincie constitue un element esenţial al structurei economice şi politice a Bulgariei, *cum să ne mirăm că restabilirea frontierei din 1912 poate fi considerată ca unica soluţie raţională?»* [7])

«*Cum tratatele nu sunt eterne,* actualmente nu rămâne deci naţiunei bulgare decât un mijloc de a rezolva *problema dobrogeană* fără a recurge la forţă; C'est d'obtenir *la revision des traités selon l'article 19 du Pacte de la Société des Nations*» [8]). *Iar retrocedarea Dobrogei de Sud este: «Le fai-*

1) ibid. p. 136.
2) ibid. p. 137—138.
3) ibid. p. 139.
4) ibid. p. 142.
5) ibid. pag. 144-145.
6) Ioseph V. Poppov. La Dobroudja et les op. cit. p. 185
7) ibid. p. 187.
) ibid 183.

ble sacrifice qu'elle (la Roumanie) aurait à consentir lui serait en definitive profitable et contribuerait à l'offermissement de la paix dans les Balkans et de u fait, dans le monde»[1]).

De reţinut, că aceste afirmaţii grave sunt scrise într'o teză, publicată în Belgia şi susţinută la Universitatea din Geneva. Nu rămâne îndoială, că această carte a fost pusă în comerţ, cumpărată de intelectuali străini şi a indus multă lume în eroare.

De asemenea avându-se în vedere lucrările d. Mutafciev şi a d. Poppov, e sigur, că în Bulgaria aceste cărţi se răspândesc pe o scară întinsă, mărindu-le numărul şi alţi autori cu broşuri şi cărţi de propagandă, ce alimentează *un curent primejdios.*

Poporul bulgar neştiutor va lua cele scrise ad litteram şi atunci incontestabil: Românii devin duşmani Bulgarilor şi persecutorii minorităţii bulgare din România

Unii dintre noi vor replica, dar tot ce scrie d. Mutafciev şi Poppov etc. sunt minciuni sfruntate. Cine se poate plânge de o persecuţie, de o călcare a drepturilor minorităţilor, sunt românii din Bulgaria. Aceştia n'au dreptul de a vorbi româneşte, slujba se face în limba bulgară, nu în limba română, şcolile primare româneşti le-au închis bulgarii, şi cine cutează de a juca şi cânta româneşte este bătut şi arestat de jandarmul bulgar [2]). Noi nu ne adresăm Ligii Naţiunilor, Bulgarii la fiecare ocazie o fac [3]).

Toate acestea ne dau dreptul să spunem: curentul revizionist bulgar este format. Broşurile, scrierile de propagandă canalizează ura Bulgarilor împotriva poporului român. Un războiu, pentru bulgari, devine inevitabil. De aci expectativa bulgară, de aici ideia ce-a prins rădăcini în poporul bulgar, că în curând Dobrogea va fi a lor, de aici neaderarea Bulgariei la Mica înţelegere şi nici la Inţelegerea Balcanică. Noi românii dorim *sincer* o normalizare a raporturilor cu Bulgaria, dar până ce vecina noastră va înţelege acest lucru e bine să avem ca lozincă; *Atenţie la Sud!*

---

1) ibid. p. 189.

2) Situaţia Românilor din Bulgaria, în „Universul" No. 318 din 18 Noemrie 1935.

Situaţia Românilor timoceni este îngrijorătoare, în „Curentul" No. 3151 din 8 Noembrie 1936.

3) Revendicările teritoriale ale Bulgariei şi opunerea Micei Inţelegeri, în „Curentul" din 14 Septembrie 1936.

Pontică

Vântul spulberă pe mare mii de valuri argintii,
Râd în viscol de lumină depărtările pustii,
Scântee nisip de aur şi'n adânc priveşti stingher
Cerul oglindit în valuri, valul aruncat în cer.

Numai tu, singurătatea, largul mării şi pământul
Spre trecutul plin de taină gândurile-şi iau avântul
Şi'n tăcerea ce domneşte peste ţărm ca un titan,
Te trezeşti scandând tristeţea exilatului roman.

Versul lui la viaţă chiamă tot ce-a fost pe-aici odată:
Frământarea unui geniu lângă'o mare sbuciumată,
O tristeţe fără margini, o iubire fără soare,
Două inimi despărţite de un sceptru şi o mare.

Vântul spulberă pe 'ntinderi mii de valuri argintii,
Râd în viscol de lumină depărtările pustii.
Scântee nisip de aur şi'n adânc priveşti stingher
Cerul oglindit în valuri, valul aruncat în cer.

Grigore Sălceanu

Elementul românesc în Cadrilater înainte de anul 1913

Dobrogea, loc de răscruce al atâtor popoare barbare sau paşnice, a cunoscut din timpuri străvechi transhumanța fenomen care făcea să se întâlnească în bălțile Dunării, pe valea Batovei, în jurul Bazargicului şi în atâtea alte văi ferite de necruțătorul crivăț, păstori români veniți din Ardeal, Moldova şi Țara Românească, cu cei Bulgari coborâți de pe culmile Balcanilor.

Rezultatele acestor întâlniri şi convețuiri atât de frecvente în trecut vor fi dat naştere la împrumuturi de obiceiuri, la influențe greu de recunoscut astăzi din complexul elementelor tradiționale şi folkloristice, în masa cărora cu timpul s'au dizolvat.

Se pare că cel mai mare număr de păstori îi găsim în această regiune cam pe la jumătatea secolului al 18, când Săliştenii pierd 13 din cei 25 de munți ce îi aveau în stăpânire din moşi strămoşi (N. Dragomir, din trecutul oerilor mărgineni).

Ne putem imagina proporțiile acestui exod către Dobrogea, dacă în anul 1881, izvoarele ne indică într'o singură zi trecerea a 47.000 oi, toate prin portul Călăraşului.

Populația aceasta numeroasă, de mocani care cutreerau Dobrogea dela un capăt la altul, explică şi numeroasele numiri româneşti care au circulat până în anii din urmă în satele din Cadrilater. Iată, după N. Dragomir (din trecutul oerilor Mărgineni) câteva numiri care explică în bună parte şi procesul de formațiune al numirilor topice.

«Dela Turtucaia apucau o bucată pe Valea Turtucăii spre Bazargic, şi drumul acesta trecea pe lângă sate care în majoritatea lor erau aşezate tot pe vârful dealurilor, de multe ori fără apă şi care, prin poziţia lor curioasă, minunau mult pe mocanii deprinşi să-şi construiască casele tot prin adăpostul văilor.

Din vale eşiau mai întâi «La Plopi» un loc cu plopi mulţi şi cu sat în apropiere. De aici, trecând pe lângă alt sat aşezat pe deal, coborau la «Satul cu Aianul» care în vremurile vechi era reşedinţa unui «Aian Paşă».

Găsim mai departe că acelaş drum dela Turtucaia la Bazargic mai trece prin sate şi prin locuri pe care Mocanii le botezaseră cu următoarele numiri: «Puţul din deal» care avea în stânga satul Enichioi, satul cu morile de vânt, Sălişte, Satul cu gunoiul, înconjurat de grămezi de gunoae mai mari decât casele, Satul cu puţurile cele multe, Valea scroafei care se vărsa în Canaraua cea mare, Satul cu turnurile, Satul cu cişmeaua cu teghia (ţeavă) galbenă, Satul din spulberatură etc.

Am reprodus din studiul D lui Dragomir numai o parte din toate numirile cu care oerii mărgineni botezaseră odinioară localităţile pe unde treceau. Aceste numiri care ar fi putut rămâne pentru totdeauna între numirile topice ale regiunei, dacă evenimentele n'ar fi curmat exodul oerilor înspre Dobrogea, indică în jumătatea secolului trecut, în Cadrilater, prezenţa unei populaţiuni româneşti cel puţin tot aşa de numeroasă ca şi populaţia bulgară din acea vreme, care avea ca ocupaţie principală tot păstoritul.

In adevăr fenomenul transhumanţei îl găsim şi la locuitorii bulgari din jurul Cotelului şi din alte regiuni; ei pornesc la aceleaş date nestrămutate ale toamnei şi coboară spre Batova şi către gurile Dunării.

Aceste migraţiuni pare să fi pus în mişcare un număr destul de mare de păstori bulgari, dacă ar fi să ne luăm după informaţiile care ne arată că în anul 1871 se numărau peste 450.000 oi numai în regiunea Bazargicului, Balcicului, Silistrei, Medgidiei şi Constanţei. Populaţie nestabilă la început, ciobanii bulgari au început să se aşeze în Dobrogea mai ales după arderea din temelii a oraşului Cotel.

După cum vedem, întreaga Dobroge, dar mai ales Cadrilaterul, a fost până în secolul trecut locul de întâlnire al

păstorilor care veneau din munții Balcani cu cei care coborau culmile Carpatice. După bogăția numirilor românești care circulau în acea vreme în Cadrilater, după numărul mare al oilor care veneau de peste Dunăre, putem afirma că fenomenul transhumanței îl găsim mai frecvent la păstorii români. Aceștia au continuat să și pornească turmele la ernat înspre acele pășuni neprețuite ale Dobrogei, până în anul 1879, când Bulgarii inchid pentru totdeauna granițele țării devenită stăpânitoare peste jumătate din provincia Dobrogei. Astfel se închide un capitol, poate cel mai însemnat din istoria păstoritului românesc. Mocanii, care veacuri întregi trăiseră din veniturile pe care le producea străvechea îndeletnicire, sunt nevoiți să treacă turmele în Dobrogea veche, dar aici nu mai găsesc condițiile de ernat pe care le găseau pe Valea Batovei. Mulți dintre ei își vând oile, se întorc acasă sau se stabilesc definitiv în satele din Dobrogea pe care le cunoșteau mai bine.

In Cadrilater mai găsim rămășițe ale Mocanilor de pe vremuri. Unii au fost bulgarizați, alții au continuat să reziste eroic până când această regiune revine stăpânirei românești.

Din investigațiile făcute prin satele din Județul Caliacra am putut să găsim numeroși români ardeleni, unii veniți dinainte de 1878, alții după această dată, înprăștiați în mod neregulat pe toată suprafața județului.

O parte din această rămășiță a păstorilor de altă dată au primit nume bulgărești și se consideră de naționalitate bulgară. Altă categorie au rămas cu numele românești, dar în casă vorbesc bulgărește iar naționalitatea o declară după împrejurări. Insfârșit cea mai fericită categorie este aceia a Românilor care deși cu numele schimbate, deși în casă vorbind bulgărește, au primit cu bucurie stăpânirea românească și astăzi sunt naționaliști convinși.

Dăm mai jos numele românilor veniți în județul Caliacra înainte de 1913, iar într'o rubrică alăturată numele Românilor bulgarizați.

Pentru a arăta vechimea populației bulgare în Cadrilater, arătăm într'o altă rubrică datele la care s'a stabilit această populație în unele sate din Cadrilater, după însuși declarațiile locuitorilor din aceste sate.

Datele se referă numai la populația din județul Caliacra.

Comuna	SATUL	Numele Românilor aflători în sat înainte de 1913 și data venirii lor	Români bulgarizați	Anul când au venit bulgarii și localitatea de unde au venit
Şabla	Hagi D-tru	**Iancu Andrei venit din Jud. Ilfov în 1893 (mort)**	Iancu Andrei	Veniți din orașul Cotel în anul 1877
	Stânca	**Paraschiv Tulică venit din J. R.-Sărat în anul 1906 (trăește)**	Paraschiv Tulică	Veniți din orașul Cotel în anul 1847
	Calâșchioi	**Petre Dobre venit din Transilvania în 1877 (mort)**	Petre Dobre	Nu se știe de unde au venit în anul 1877
	Iazâcilar	—	—	—
Balagea	Balagea	—	—	Veniți din satele Botevo și Hadarcea (Bulgaria) în anul 1882
Aiorman	Aiorman	—	—	Veniți din orașul Cotel (Bulgaria) în anul 1868
	Brâncoveni	—	—	Veniți din Lascenta (Bulgaria) în anul 1907
	Ianâclar	—	—	Veniți din Seleviu (Bulgaria) în anul 1841
	Aliciu	—	—	Inființat prin anii 1848-1852 de Bulgarii veniți din orașul Cotel (Bulgaria)
Opancea	Semizali	Petre Vezentie	—	Veniți din Nicolaevca (Bulgaria) în anul 1883
	Opancea	—	—	Veniți din Nicolaevca (Bulgaria) în anul 1883
	Carabașli	—	—	Veniți din Vaisol (Turcia) în anul 1883
	Bogdanova	—	—	Veniți din satul Samblatar (Bulgaria) în anii 1848—1851
	Cuingiuc	—	—	Veniți din satele Cuparan și Gulița (Bulgaria) în anul 1843.
	Saragea	**Oprea Radu venit înainte de 1877 mort**	—	Veniți din Guleama Botieva (Bulgaria) la 1891
	Toccelar	—	—	Veniți din com. Tecke Şabla, Ghelengic, Județul Caliacra în anul 1887
Stejarul	Stejarul	—	—	Veniți diu Rusia în 1826
	Serdiment	**Irimia Ion Caprarof C-tin, Ivan G-ghe, N-lae Vasile, (mort) Petre Vasile (mort), Ion Ion (mort)**	Caprarof C-tin Gheorghief Ivan	Veniți din Turcia în anul 1879.
	Barcam-Bunar	Marin Stancu (plecat)	—	Veniți din Jud. Şumla, Târnova Zăgora, Provadia în anul 1840
	Marzâc	Pascu Tudor, Cristache Tudor (trăesc)	Pascu Tudorof Cristache Tudorof	Veniți din Molcu-Târnava și Cotel (Bulgaria) în anul 1890
	Chesegic	—	—	Veniți din Stara-Zagora, Varna (Bulgaria) în anul 1880
	Conac	—	—	Veniți din com. Irachia Jud. Edinie (Bulgaria) în an. 1775
	Conac-Cuingiuc	—	—	Veniți din Stara-Zagora, (Bulgaria) în anul 1907
Trupcilar	Trupcilar	—	—	Veniți din Comuna Şabla Jud. Caliacra
	Omurfacâ	Nicolae Tănase, Vasile și Tinca Cioroiu trăesc	—	Veniți din Jud. Varna (Bulgaria)
	Kili-Kapi	—	—	Veniți din com. Sumeta, Sergeaschim (Bulgaria) în 1822
	Echișcea	—	—	Veniți din Jud. Tulcea din com. Verbița, Burhaular, Sarghiol (Bulgaria) în anii 1900, 1901, 1902

Comuna	Satul	Numele românilor aflători în sat, înainte de 1913 şi data venirii lor	Români bulgarizaţi	Anul când au venit bulgarii şi localitatea de unde au venit
Gargalâc	Gargalâc	—	—	Veniţi din Stara, Zagora, Slivna (Bulgaria) in anul 1848-1863
	Iuzghiubelnâc	—	—	Nu se poate stabili câad au venit şi de unde.
Şabla	Şabla	—	—	Veniţi din Stara şi Zagora (Bulgaria) in anul 1743.
	GhiaurSuiuciuc	Ivan Mocanu (trăeşte)	Ivan Mocanu	Veniţi din Macedonia la 1877.
Vultureşti	Vultureşti	Petrache Gavrilof, venit în anul 1884.	Petrache Gavrilof	Veniţi din part. Gabrovei (Bul.) şi Balcic în anul 1890
	Cearlighiol	Dumitru Ene şi R. Drăgoi, veniţi în anui 1890.	Dumitru Ene şi R. Drăgoi	Veniţi din Casalgoci in anii 1880-1881.
Tcke	Tecke	—	—	Veniţi din Zagora, Slivna (Bulgaria) în anul 1882.
	Vânători	—	—	—
	Ecrene	—	—	Veniţi din com. Galiţie judeţul Varna, Trachie, (Bul.) la 1853.
Ezibei	Iorghiciler	Constantin Ion, venit în anul 1892.	—	Veniţi din jud. Iambul.
	Mansârova	Gh. Panaitescu (mort)	—	Veniţi din jud. Iambul.
	Caras inan	Ion Dumitru şi Marin Petre, veniţi ca păstori din Transilvania.	Paraschiva M. Cândrea căsăt. cu M. Petcof bulgarizându-se, precum şi o parte din feciorii celor doi veniţi din Ardeal.	Venit din Provadia judeţul Caliacra.
	Ceacârcea	Zaharia, Roman şi Dumitru Curteanu, veniţi din com. Sălişte jud. Sibiu în anul 903.	—	Veniţi din Adrianopole în anul 1878.
Enigea	Bazaurt	Dumitru Ioniţă, venit din com. Buftea jud. Ilfov în anul 19.0.	—	Veniti din com. D. Mircea jud. Constanţa in anul 1889.
	Fândâcli	—	—	Veniţi din com. Aflători jud. Durostor in anul 1880.
	Seidali	—	—	Veniţi din Cranova (Bulgaria) in anul 1881.
	Omurchioi	Familiile Ţipuriţă, Roşu, Ribu, C-tin Petre, Ion Ghilă, Ignat Ion, Ureche Oţetea, Tescă, Dusca, Nicolae Suciu, venite în anul 1880.	Ion Ureche şi Nicolae Ion	Veniţi din Sumla şi Provadni (Bulgaria) in anul 1880.
	Carabalar	Ion Tutui, Ion Gheorghe, Ureche Ion	—	Veniţi din Sumla şi Provadni (Bulgaria) in anul 1880.
	Sârnebi	Farcaş, Drăgan, Deleanu	N. Drăgan	Veniţi din Şumla şi Provadni (Bulgaria) în anul 1880.
Ceamurlia	Chiriugi	Niculae Itu, Ion Itu şi I. Cornăţeanu, veniţi din com. Valea judeţul Sibiu, în anul 1896	—	Veniţi din Trachia (Bulgaria) în anul 1881.
	Caramurat	—	Românce căsăt. cu bulgari: Mariţa Coteanu cu D. Rusef, Joiţa Vulturul cu I. Stoicef şi Sevastiţa Vulturul cu E. Spasef	In Hasim Dede primul bulgar e venit din jud. Constanţa.
	Ceamurlia	—	—	Veniţi din jud. Târnova-Bulgaria inainte de 1877.
Bogdanova	Arnăut-Cuius	—	Femeia Pena căsăt. cu bulg. S. Petcof	Veniţi din Slivno-Bulgaria in anul 1880.
	Cadievo	—	—	Veniţi din Rusia şi din judeţul Oitus (Bulgaria) în anul 1800.
Prisăcani	Carali	Ivan Echinof, venit inainte de 1913.	Ivan Echinof	Veniţi din Zagora (Bulgaria)
Armutli	Cămilaru	Gh. Mocanu-Slavof, venit înainte de 1913.	Gh. Slavof	Bulgarii din Cămilaru sunt veniţi din jud. Tulcea 1901-1903. Cei din Azaplar, Paragic şi Armutli din Cotel şi Şumla (Bulgaria) pela 1874-1876.
	Hasichioseler	Mihail Atanase, venit înainte de 1913.	Mihail Atanase	Veniţi din com. Gârlita şi Almai jud. Constanţa in anul 1879 In satul Stânca Cadânei veniţi din jud. Durostor în anul 1884. In satul Nădejdea veniţi din jud. Constanţa in anul 1879.

Din datele de mai sus constatăm aşezarea destul de recentă a elementului bulgăresc în Cadrilater şi ne dăm seama de numărul destul de apreciabil al populaţiei româneşti, care se afla în această regiune înainte de 1913.

Numele bulgăreşti, pe care le întâlnim la mulţi dintre Românii găsiţi de stăpânirea noastră în Cadrilater, ne explică mijloacele destul de constrângătoare, de care se serveau autorităţile bulgăreşti, pentru a desnaţionaliza elementul românesc.

După 25 de ani de convieţuire în aceiaşi regiune a elementului românesc cu cel bulgăresc, faţă de insinuările presei din Bulgaria asupra pretinselor persecuţiuni ale minoritarilor din Cadrilater, avem dreptul să ne întrebăm: «câţi dintre minoritarii bulgari au căpătat nume româneşti în acest timp?

C. D. CONSTANTINESCU-Mirceşti
Profesor

ECHINOX ALB

Primăvară nouă'n zenit,
Păsări au venit
Şi soare.

Pentru domoala trecere-a Iernii,
Duh sfânt cu har dela soare,
Din cer
Incet
Vin jos
Porumbei de ninsoare
Şi desfac, pe arbori şi ruguri,
Neaua cea din urmă din floare de muguri

Lumină.

In dimineaţa proaspătă,
Sufletele, rânduri
De rândunele şi gânduri,
Se-avântă,
Se'nchină
In cosmică lumină.

Clement Vornicu

Din istoria economică a Balcicului

Configurația geografică a țărmului Mării Negre, depe Coasta de Argint, determinând condițiunii prielnice vieții umane, a prilejuit din timpuri foarte vechi, așezări omenești cu intensă viață economică. Ca centru economic, din golful ce se desemnează la sud de Capul Caliacra, cu conturul bine precizat și adăpostit de podul dobrogean, e Balcicul. Așezarea lui e în punctul cel mai de adăpost al coastei, în frumosul golf cu pereți calcaroși strălucitori ca argintul, sub climatul dulce mediteraneu, în imperiul naturii, care s'a îngrijit de mare și de navele ei. E o regiune nu se poate mai ospitalieră, a Pontului-Euxin, un centru maritim cu ape calme.

Cele mai multe dintre orașele de mare, situate în drumul liniilor de navigație maritimă, cu un hinterland productiv, sunt animate de o intensă viață economică. Și Balcicul cu așezarea lui de adăpost natural, pe coastele Mării Negre, ce nu prea adesea are fericite motive naturale pentru așezarea de porturi, e un punct ce a atras în trecut și atrage și astăzi mereu, atenția unei vieți economice. Producția agricolă a celor două județe sud-dobrogene îi desăvârșește motivul, iar pentru vasele ce fac legătură de navigație dela Dunăre spre Mediterana Orientală, poate fi un bine ales popas. Situația excepțională de bună așezare a determinat pe navigatorii trecutului să întrețină o viață comercială-maritimă, a cărei proporție a variat în raport cu istoria timpului. O activitate economică în Balcic se poate urmări ușor în trecut. Rând pe rând popoarele cari au stăpânit ținutul Balcicului ori numai și-au închegat viața locală comercială, și-au lăsat urme ale activității lor economice. Grecii, Romanii, Bizantinii, Genovezii pracum și

unele popoare barbare, dintre cari mai proeminent Turcii, au lăsat vestigiile vieţii lor, din care se poate foarte bine descifra activitatea lor economică.

Din cauza sărăciei solului ţării lor, în sec. VIII a. H. Grecii pătrund cu năvile lor pe coastele Mării Negre şi fondează colonii şi contuare agricole. Printre oraşele-contuare ca: Histrios (Istria), Tomis (Constanţa), Kallatis (Mangalia), Odessus (Varna), fondează şi Dionysopolis, Balcicul de astăzi. Aci se opreau navigatorii, cari plecau din metropolă spre coastele Pontului Euxin, să descarce tot felul de mărfuri fabricate ca: stofe, vase de aramă şi argint ca şi obiecte de fildeş, de marmură şi multe obiecte de artă, ce se pot vedea şi astăzi după atâtea secole, desgropate fiind din ruine. Se mai aduceau şi mărfuri orientale ca: untdelemn, mirodenii şi vinuri renumite. Incărcau în schimb, grâu, vite, peşte sărat, ceară, piei şi altele.

Astfel navele greceşti cu pânze mânate de vânt sau rame, de nu se depărtau de ţărm, făceau legătură între ţara lor şi contuariile Mării Negre, ducând şi aducând mărfurile necesare, într'o regiune sau alta. In a doua jumătate a sec. I. a H., activitatea economică a fost întreţinută de navigatorii Greci Dela această dată însă, când în expansiunea militară şi economică a Romanilor, ei îşi întind graniţele imperiului, până în regiunea dintre Dunăre şi Marea Neagră, comerţul trece în mâinile acestora.

Dacă Grecii au fost buni navigatori şi au întreţinut legături comerciale cu coloniile agricole mai mult pe calea apei, apoi Romanii au fost buni organizatori, procedând la administrarea ţinuturilor cucerite de ei. Au intensificat legăturile comerciale pe uscat, construind şosele bine pietruite, întrucât în ocupaţia lor de buni agricultori, aveau nevoe de drumuri bune.

Cerealele regiunii, pe lângă produsele venite din munte: sare, metale şi lemnării se scurgeau prin Imperiul Roman şi prin Balcic, în afară de porturile, Tomis şi Histrios şi tot pe aici se aduceau în schimb ca şi din Grecia mai înainte: stofe şi obiecte de metal sau de marmoră. Monedele găsite în mare număr, prin porturile mării, acolo unde s'au făcut, sau nu s'au făcut săpături arheologice, dovedesc în destul valoarea comerţului ce se făcea pe aici; fapt care provoca pe Romani să aducă din ţara lor, o atât de mare cantitate de monede.

Comerţul regiunii noastre, ce se făcea prin portul Balcic, n'a scăzut nici în sec. IV d. Hr., când Scytia Minor trece sub stăpânirea Imperiului de răsărit, cu centru de activitate economică în Constantinopol, căci schimbul între produsele aduse din toate centrele lumii cu cerealele şi alimentele regiuni dobrogene se face mereu. O epocă de stagnare a comerţului se simte pe timpul când năvălirile bărbare se înteţesc, scurgându-se prin Dobrogea, timp în care cetăţile maritime sunt prădate, iar activitatea economică întreruptă. Din sec. IV. d. Hr. şi până la începutul sec. XIII, teritoriul Dobrogei, deci şi cetăţile dela mare, au fost continu cutreerate şi jefuite pe rând de către: Goţi, Huni, Avari, Bulgari, Pecenegi şi Tătari. Veniţi din părţile asiatice, multe din popoarele barbare se opreau şi se statorniceau prin ţinuturile cucerite de ei, întemeind aşezări unii temporare, iar alţii definitive. Aşa Bulgarii, cari prin sec. VII, s'au aşezat în dreapta Dunării, mai la sud de Dobrogea de astăzi, fondând mai multe sate şi oraşe, au prădat cetăţile apropiate dela mare.

O nouă epocă de înflorire comercială începe în sec. XIII, când Genovezii obţin dela împăratul bizantin privilegii comerciale în Marea Neagră, iar mai apoi îşi asigură monopolul comerţului şi al navigaţie maritime. In vederea aprovizionării Constantinopolului cu grâne şi produse alimentare de alt ordin, Genovezii refac cetăţile dela mare şi reiau activitatea maritimă-comercială. In Constantinopole au fondat un cartier Galata, pentru negocierile feluritelor produse.

In portulanul lui Petre Visconti din 1318, s'a putut identifica un oraş, portul Laslio, la sud de capul Şabla, care poate fi chiar Balcicul, unde Genovezii încărcau grâu din Deliorman şi din stepa Dobrogei de Sud, grâu foarte căutat, prin calitatea lui. Din Galata, ei aduceau pe calea apei şi descărcau aici, mărfurile necesare lor, aşa cum aduseseră la rândul lor Grecii şi Romanii, ştofe fine, pânzeturi, catifea, mătăsuri şi alte multe fabricaţiuni orientale.

Această activitate comercială genoveză în Marea Neagră, durează însă numai până în sec. XV, când Turcii cuceresc ţinutul dintre Dunăre şi Mare şi când Marea Neagră devine o mare închisă, servind exclusiv intereselor lor economice. Dacă însă stăpânirea s'a schimbat, valoarea economică a porturilor n'a scăzut, căci Turcii la rândul lor continuă comerţul cu Con-

stantinopolul, spre care trimet cereale, vite mici (berbeci şi miei), brânzeturi şi alte produse alimentare. Este adevărat că valoarea comercială a Constanţei, în comerţul cu Constantinopolul este mult mai mare, dar nu se poate nega faptul că şi din Balcic, corăbiile turceşti încărcau produse pentru orient.

După cum am văzut însă, că istoria economică a porturilor din regiunea noastră, a variat în raport cu istoria politică a ei, tot aşa odată cu încetarea stăpânirii turceşti în Dobrogea, fiecare din porturi îşi va schimba valoarea după stăpânire şi după regiunea pe care hotare noi, mai pot permite s'o deservească.

In 1878, după răsboiul ruso-turc, judeţele din nordul Dobrogei, rămân în stăpânirea României, iar judeţele sud-dobrogene, Caliacra şi Durostor în stăpânirea Bulgariei, care a luat fiinţă după acest răsboiu. Noi relaţiuni comerciale deci, pentru Balcicul, acum bulgăresc care trebue să-şi încadreze viaţa economică a unui nou stat. In 1913 însă când sudul dobrogei trece ţării noastre o nouă schimbare în ritmul economic al Balcicului, iar activitatea economică de comerţ pe mare devine mai grea pentru acest port, ce servea minunat în trecut corăbiilor cu pânze sau rame, dar mai greu vapoarelor moderne de mare tonaj, din lipsa de adâncime a golfului şi lipsa de amenajare a portului. Balcicul, prin frumuseţea naturii lui şi prin culoarea trecutului pe care a păstrat-o intactă, a devenit centru de atracţie pentru amatorii de cer senin şi mare multicoloră. Câştigă importanţa unei staţiuni balneare de prim rang şi acuma pare a merge cu paşi repezi şi spre o viaţă comercială, aşa cum a avut în trecut, prin noile capitaluri ce se investesc pentru modernizarea portului comercial. Se vor încărca cerealele Dobrogei de Sud, în bastimente cu mare tonaj scurtându-se astfel drumul mării spre orient.

La opera de îmbunătăţire dacă se va mai adăoga şi legătura feroviară, precum şi autostrada litorală internaţională, proectată, Balcicul va deveni un port al Dobrogei de Sud, care-va deservi toate interesele economice.

Mircea Roşculeţ
Drd. în ştiinţe economice

BEIUL DIN BALCIC [1)]

(Baladă Dobrogeană)

Beiul din Balcic
—Un Cerchez voinic—
Are în serai,
Frumuseţi din rai.....

Graţii, care-şi frâng
Trupul şi nu plâng,
Poartă 'n ochii lor
Cerul de Bosfor,
Iar în mersul lent
Caldul Orient

Nai, tambur, Keman,
Ah! aman, aman!

Dar niciuna nu-i
Ca Genan a lui,
Crin primit în dar
Dela Iskindar...

Huriile 'n joc—
Statui vii de foc,
In harem orgii....
Cântă manegii:

„Hei, Genan, Genan,
Roabă de sultan...
Văl pe ochii tăi,
Tot străpung văpăi.

1) Din volumul „Soare într'un strop de rouă," care va apărea în curând

Hei, tu, bey Cerkez
Fă un meterez
Imprejurul ei,
Să n'o pierzi de vrei!..."

*

Nai, Keman, tambur,
Cerul e de-azur...

Din vrăjite zări,
Obosit de mări,
Poposi 'n Balcic
Tânăr «Venedic»,
Prinţ venețian
Pe țărm dobrogean.

*

Marea-i de safir,
Prințu i musafir
La chefliul bey:
— Tinere, nu bei?..

Vinul meu e-adus
Din Tarabulus...
Toți câți l-au gustat
M'au invidiat.

Vezi haremul meu
Ca un curcubeu?
E un labirint
De femei ce mint.

Toate ți-aparțin,
Nobile strein...
Dar eu, bey Cerkez,
Una mi-o păstrez:
Numai pe Genan,
Numai pe Genan!"...

Nai, tambur, Keman
Ah! aman, aman!

*

Panică 'n Balcic
Fuge mare, mic...
Urlet disperat:
Beiul e prădat...

Ah, cheafir, cheafir,
Câine musafir!
Spre zări de opal,
Mână al mării val
Navă-rândunea
Cu Genan în ea...

*

In serai s'a 'nchis
Ca un biet proscris
Beiul cel temut...
De-atunci n'a băut,
N'a făcut orgii;
Numai manegii
Ii mai cântă-arar
Un gazel amar:

„Ah! Genan, Genan,
Roabă de sultan...
Ah! sălbatic crin,
Cupă cu venin!"

Bazargic

EM. PAPAZISSU

Dobrogea din cărți *)

Nu se poate tăgădui că există acum în Dobrogea nordică precum şi în cea sudică, după, respectiv 60 şi 24 ani de viață românească oficială, o bine intenționată preocupare pentru o cultură dobrogeană, închegată în forme mai precise şi mai ales armonizate. Dobrogea are un prea bine conturat specific, spre a nu-l fi impus observației. Rămâne de văzut cum s'a făcut până acum şi mai ales, cum trebue făcută observația.

Spuneam într'un articol din numărul trecut al revistei de față că, acolo unde a stăpânit un interes imediat, demonstrativ sau utilitarist, Dobrogea şi-a spus de mult cuvântul. Ceiace urmărim acum este tocmai demonstrarea afirmației de mai sus şi anume că *preocupările spirituale, în sensul căutării sufletului viu al provinciei,* au fost copleşite de cele utilitariste. Nu urmărim nici incriminări, nici justificări; vom face numai constatările fireşti şi vom lăsa drum liber concluziilor.

Pentru informație şi verificare, ne-am adresat singurei bibliografii dobrogene, a lui *S. Greavu-Dunăre,* editată de Academia română, memoriile secțiunii istorice, seria III, tomul IX, mem. 4. Cercetarea porneşte dela anul 425 a. Hr. şi ține până la 1928, anul apariției. Deci, față de problema ce ne propunem, lipsesc datele ultimilor nouă ani. Socotim însă că această necunoscută nu va denatura concluziile, întrucât cultura dobrogeană a mers pe acelaşi drum, păstrând aceiaşi distonanță şi în această epocă nebibliografiată, chiar dacă a crescut coeficientul spiritualității. *Nu ne interesează numărul lucrărilor, ci proporția dintre ele.*

Deasemenea, nu trebue să ne amăgim crezând că dela 425 a. Hr. către noi, se păstrează măcar o progresie aritme-

*) Articolul va cuprinde două părți. Prima parte se referă la cărțile sau publicațiile cu caracter ştiințific, iar partea doua la celelalte aspecte bibliografice.

tică în producţiile scrise despre Dobrogea. Provincia îşi are bibliografia legată de veacul XIX şi de cel actual, exceptând unele lucrări din veacurile anterioare, puţine la număr, sau cu raportare tangenţială la subiectul nostru. Acel 425 a. Hr. fixează data celor mai vechi mărturii despre pământul dobrogean şi sunt de aflat în «Istoria universală» a lui Herodot, ele privind geografia şi etnografia Sciţiei, după cercetări la faţa locului. După cum se va vedea, Dobrogea începe să fie cercetată îndeaproape abia după ce a fost liberată de stăpânirea turcească, adică atunci când destinul ei fusese smuls apatiei ştiinţifice a orientalilor stăpânitori.

* * *

Din mărturiile lui S. Greavu-Dunăre, mobilul iniţial al bibliografiei sale a fost părăsit. Vizând etnografia şi colonizarea din Dobrogea nouă, lucrarea şi-a schimbat de obiectiv întrucât: *Evenimentele anilor din urmă, în deosebi, au deschis, provinciei dobrogene un vast şi complex proces istoric, pentru rezolvarea căruia s'au adus argumente variate. Nu a lipsit nici logica pătimaşă şi nici pasiunea de polemică. Silogismul hotărîtor, nesatisfăcând exigenţele unanime, datorez iniţiativa cercetărilor amintite şi, evident şi întocmirea acestei lucrări, în mare parte, tendinţei acelora care au căutat să conteste legalitatea istorică, geografică etnografică etc. a prezenţei şi supremaţiei României aci»* (cuvânt introductiv). S'ar părea de aci că însăşi bibliografia sa are un caracter polemic. Presupunerea nu este însă conformă decât raportată la intenţia lucrării, nu şi la substanţa ei. Ne fiind o bibliografie critică, atitudinea autorului este perfect obiectivă. Dealtfel tehnica unei bibliografii nu se poate adopta subiectivului. Vom privi lucrarea lui S. Greavu-Dunăre nu ca pe o operă de analizat pentru ea însăşi, ci ca pe o condică de intrare a unor hârtii înregistrate cu mai mult sau mai puţin zel. Deci concluziile noastre nu pot fi alterate din cauza unui presupus punct de vedere polemic al materialului pe care-l cercetăm.

* * *

Clasificând publicaţiile după numărul lor pe specialităţi am găsit în frunte *Geologia şi Paleontologia*, apoi *Preistoria* şi *Istoria* urmate în ordine de *Arheologie şi Numismatică*, *Geografie şi Etnografie*, *Faună şi Floră*, chestiuni economice

şi politice, călătorii şi diverse altele, despre care vom vorbi. *La coadă de tot se situează, bineînţeles, literatura!*

Grupate pe largi puncte de vedere vom găsi:

Ştiinţele naturale 432 lucrări: *grupa istorică* (şi anexele) 337; *grupa geografică* (şi anexele) 248; *organizaţia de stat* 201; *grupa economică* 102; *politica polemică*, putând fi ataşată grupei istorice, 78; *călătorii* 77; *folklor* 24; ***literatură 10.*** Se mai găsesc 117 lucrări în «Addenda» şi 174 publicaţii periodice care înseamnă foarte puţin prin câte au rezistat dintre ele.

Succesiunea aceasta, alcătuită de noi prin gruparea împreună a punctelor de vedere înrudite, este plină de sugestii: avem prin ea, însăşi fizionomia culturală a Dobrogei, fişa ei de caracter.

Dacă grupa ştiinţelor naturale se află în frunte, aceasta se datoreşte numărului considerabil de lucrări geologice şi paleontologice.

Lucrul acesta nu trebue să surprindă la o provincie care poate fi socotită străbunica pământului european. In ceiace priveşte fauna şi flora — împreună, cu număr mai mare de lucrări chiar decât cele geologice — deasemenea explicaţia este evidentă. Dr. R. I. Călinescu, pasionat cercetător al Dobrogei arată că «*Dobrogea şi Marea Neagră sunt două gigantice laboratoare în care se execută cele mai grandioase experienţe de genetică, adică de crearea de noi forme vegetale şi animale, din altele preexistente*».

Faţă de deosebitul interes geologic şi biologic nu se putea ca bibliografia dobrogeană să nu fie atât de bogată. Aci interesul naţional este depăşit de cel ştiinţific şi aşa ne explicăm numărul însemnat de lucrări în limbi străine, datorate: fie savanţilor străini ca: Toule, Sprat, Karl, Petters, Andrussow, Kanitz, Dombrowsky, Dr. Jaquet, A. L. Montandon etc., fie savanţilor autohtoni. *Prin număr, prin lucrări şi prin descoperiri de plante şi animale noi, în frunte sunt românii* cu personalităţi ca V. Atanasiu, Gr. Antipa, C. Brătescu, D. M. Cădere, Şt. Cantuniari, Colonel M. D. Ionescu, Gh. Macovei L. Mrazec, Murgoci, R. Pascu, I. Simionescu, aceştia pentru geologie; Al. Borcea, Dr. Brandză, Zacharia Pantzu, I. Prodan, Dr. Solacolu, Dr. Teodorescu pentru faună; *Antipa, Borcea* Dr. R. I. Călinescu, Dr. I. Lepşi şi Zotta pentru floră.

Pentru confirmarea celor spuse de Dr. R. I. Călinescu, reproduse mai sus, stă mărturie, *în legătură cu fauna*, proporția de scriitori streini 31 față de 23 români. Dealtfel chiar streinii mărturisesc importanța științifică a provinciei; profesorul L. Cuénot scria' regretatului savant român, I. Borcea «*Vous avez la bas une mine d'experience toutes faites pour la problème de l'adoptation et de l'evolution*».

In ceiace priveşte pe savanții poporului vecin care revendică Dobrogea interesul ştințific este absent la geologie; la faună nu se vede deasemenea contribuția niciunuia, iar la floră întâlnim numele a trei cercetători care, vorbind de flora bulgară, cercetează probabil şi flora dobrogeană. Nu luăm însă literă de evanghelie arătările bibliografiei; vor fi, desigur, lucrări care au scăpat. Dar chiar cele existente sunt dinainte de 1913 şi dacă vor fi încă altele, nu pot schimba aspectul grupei.

Atracțiunea provinciei n'a rămas fără efect nici cercetătorilor lumei antice; găsim astfel numele de falā al ştiinței de demult, Plinius cel bătrân, care în a sa «*Historiae naturalis*» pomeneşte şi despre forme dobrogene.

Pentru efectele imediate ale cercetării ştiinţifice în economie este locul să amintim în mod special opera savantului Antipa, în opoziție cu a savantului Borcea, care rămâne legat aproape exclusiv de *ştiință pentru ea însăşi.*

Nu putem lăsa deoparte părerea că Hidrologia, Meteorologia şi Climatologia, pe lângă lucrările cu caracter pur ştiințific, a dat lucrări ale căror concluzii impuneau acțiuni de urmat în vederea unor scopuri imediate pentru edilitate, agricultură şi balneologie.

* * *

Grupa istorică — istorie, preistorie, arheologie, numismatică, cu alăturarea polemicei şi a cercetărilor în legătură cu politica — nu stă mai prejos de cea ştiințifică. Dar dacă acolo am găsit ştiința în tot sublimul ei rece, aci găsim adesea strecurat, în massa adevărului istoric, filonul pasional şi înflăcărat al ipotezelor «pro domo» care dau cu totul o altă fizionomie grupei. Citind titlurile lucrărilor ai impresia că ți se rulează un film de reconstituire a unei vieți de frământat pitoresc istoric, fără excluderea «intrigantului», unde un regizor nefiind deajuns, s'a ajuns la contribuția mai multora. Timpul

şi-a răsturnat legile, ceiace a îngăduit o cronologie în care anii cruciali şi secolele sunt adesea valori bibliografice egale. *Grupa istorică şi în bună parte cea geografică, sunt un simposium în fața lumii civilizate care şi-a dat de mult verdictul.*

O provincie graniță de imperiu şi răscruce de lumi, ținut pe care au trăit atâtea civilizații, ea însăşi un document scris în pietre de sarcofag, în ştele funerare, în monumente, ținut în care cetățile sunt gânduri împietrite ale veacurilor fortăreață naturală râvnită de toți, nu poate să nu-şi aibă biografia ei devenită bogată bibliografie istorică. Deasupra miturilor, dansul istoriei a făcut să treacă pe aci, repede, vecini care dispută pământul pontic şi aşa s'a născut polemica istorică, etnografică şi politică. Drum râvnit către Bizanț, din cauză că s'a trecut cândva pe el lăsându se oarecari făgaşuri, este cerut în proprietate. Deşi atacul a fost slab şi, mai ales anacronic, totuşi, raportat punctului de vedere al acestui articol, el interesează, pentrucă a atras în polemică personalități, a izvodit opere, a făcut să se vorbească despre Dobrogea, ba chiar şi mai multe limbi. Dacă în domeniul ştiințific au strălucit în majoritate români, aci, desigur nu prin număr sau prin argumente, dar prin dârzenie şi orgoliu național s'au afirmat şi vecinii izbutind să creeze în Bulgaria o mişcare pentru Dobrogea. La Sofia au avut în 1918 o publicație «*La Dobroudja*» care a colecționat, în 348 pagini, toată opera polemică a timpului, cu argumente pro bulgare. Savanți şi cercetători bulgari ca Ivanoff, Iskircof, Zlatarsky, Miletici, Skorpil, Romansky, Rizof şi, în ultimul timp, cu mult zel, Mutavciev şi alții sunt corifeii mişcării.

E dela sine înțeles că replica a venit bogată, ilustrată de personalități ca profesorul *N. Iorga* stăruitor şi elocvent, apoi *C. Brătescu*, *G. I. Brătianu*, *Lapedatu*, *C. Moisil*, *P. P. Panaitescu*, *Vâlsan*, *Tafrali* etc. Frânele însă nu sunt încă puse.

Grupa «*Politică, polemică*» — ataşată de noi istoriei, întrucât faptul politic şi polemic este consecința faptului istoric — țințeşte stabilirea aspectelor privitoare la relațiunile internaționale, la drepturi de stăpânire, acțiuni diplomatice, chestiuni de graniță, pe deasupra cărora rămâne, viu colorat, argumentat, uneori calm, alteori violent stilul polemic.

In afara disputelor, rămâne însă o mare parte de lucrări care privesc puncte de vedere de interes pur istoric, cu referire la epocile: preistorică, scitică, elenă, romană, geno-

vează, bizantină, apoi la stăpânirea lui Mircea, ocupația turcească, disputele ruso-turce și tot ceiace se leagă de provincie ca teatru de răsboiu. In legătură cu știința pur istorică, contribuția streină este destul de însemnată, fără să depășească însă pe cea românească. Dacă n'ar fi să amintim decât opera savantului Pârvan — impresionantă și prin întindere și prin calitate — încă ar fi de ajuns, dar acesteia i se poate asocia opera atâtor români.

In legătură cu anexele istoriei este remarcabilă contribuția arheologiei și numismaticei, unde deasemenea știința românească, prin personalități ca, Tocilescu, C. Moisil, Sauciu-Săveanu, Popa-Liseanu, Dr. Severeanu, M. Soutzo etc. se situează pe primul plan.

* * *

Grupa Geografică — deși s'ar părea ferită de polemică— prin faptul că etnograficul se leagă atât de strâns de geografie, a dat și ea suficient material pentru dispute. Unde argumentul istoric nu a fost deajuns, a fost căutat cel etnografic. Intâlnim aci aceiași mână de savanți bulgari, cărora, lipsindu-le țelul științific, au rătăcit logica prin sofisme. Este adevărat că au căutat să facă totul dintr'un lăudabil simțământ față de patria lor, dar s'au isbit și aci de adevărul arătat, cu multă pricepere, prin scrisul savanților și cercetătorilor români, ca Arbore ***C. Brătescu***, Dănescu, Col. Ionescu Dobrogeanu, S. Mehedinți, Murgoci, ***Vâlsan***, și foarte mulți alții, nu s'a pregetat câtuși de puțin.

In seria cercetărilor etnografice, se găsesc adesea lucrări privitoare la Germanii din Dobrogea, datorate cercetărilor: Dr. Kaindl, Kräter, H. Petri și mai ales Dr. Paul Traeger, lucrări care dovedesc o sănătoasă mentalitate. Dacă unele din ele au, poate, un scop pur informativ, altele aduc desigur contribuții în folosul acestei populații. Spiritul rassial german nu se desminte și nu nesocotește chiar micile unități, considerate insule de cultură, și civilizație, avantgarde către orient.

Dar lăsând deoparte lucrările cu caracter etnografic, nu este de tăgăduit excepționalul merit al lui ***C. Brătescu*** în cercetarea geografică a Dobrogei. De altfel pilda tânărului savant, dobrogean de origină, a fost urmată și de alții. In privința studiului geografiei este de observat că lucrări numai de geografie. chiar când sunt scrise de streini, se află mai

rar; mai toate țin în deaproape observare etnograficul, fără ca totdeauna mobilul observării să fie polemica.

Geografiei i se alătură lucrările cartografice, pentru care toponimia devine o problemă ce se cere rezolvată prin o nouă serie de lucrări. Deşi puţin numeroase aceste lucrări, au fixat, pare-se, norme, întrucât vechea toponimie, în cartografie şi mai ales în administraţie, a fost înlocuită, cu precădere, în regiunea nordică. Vechea toponimie a fost un preţuit argument favorabil tezei româneşti, în polemica românobulgară; ea ilustra o lungă epocă de stăpânire turcească. Cu timpul va fi înlocuită şi la sud, lipsind ţinutul de o notă în plus de orientalism. Este adevărat că tradusă se reliefează adesea prin conţinut poetic, compensând dispărutul farmec al sonorităţii orientale.

Să nu nesocotim, în grupa geografică, *antropologia*. Aci contribuţia, cercetătorilor români este foarte mică. Aproape toate lucrările se datoresc lui Eugène Pittard. In lucrări însumând 218 pagini, marele antropolog cercetează nu mai puţin de 14 popoare sporadice din Dobrogea, arătând în altele de mare întindere, un viu interes şi pentru populaţiile băştinaşe. Nu trebuie uitate *călătoriile*. Titlurile cărţilor de călătorii în legătură cu Dobrogea, indică variate scopuri de atins. Multe din ele sunt legate de diferite expediţii militare, unele din neastâmpăr turistic, iar altele pentru informaţie ştiinţifică sau pentru împlinire de misiuni. Este de presupus că multe din călătorii, prin observaţiile lor, relevă obiectiv aspecte geografice, etnografice, biologice, în timp ce altele distilează prin sensibilitate impresiunea subiectivă *fiind astfel singura manifestare literară a trecutului, în legătură cu provincia.*

Atracţiunea acestui pământ — mic şi autentic orient, comod de vizitat din cauza situaţiei geografice—a existat şi în timpuri destul de îndepărtate; C. Brătescu vorbeşte despre un călător din veacul XIV. Va fi fost, cu siguranţă, cercetat şi mai înainte.

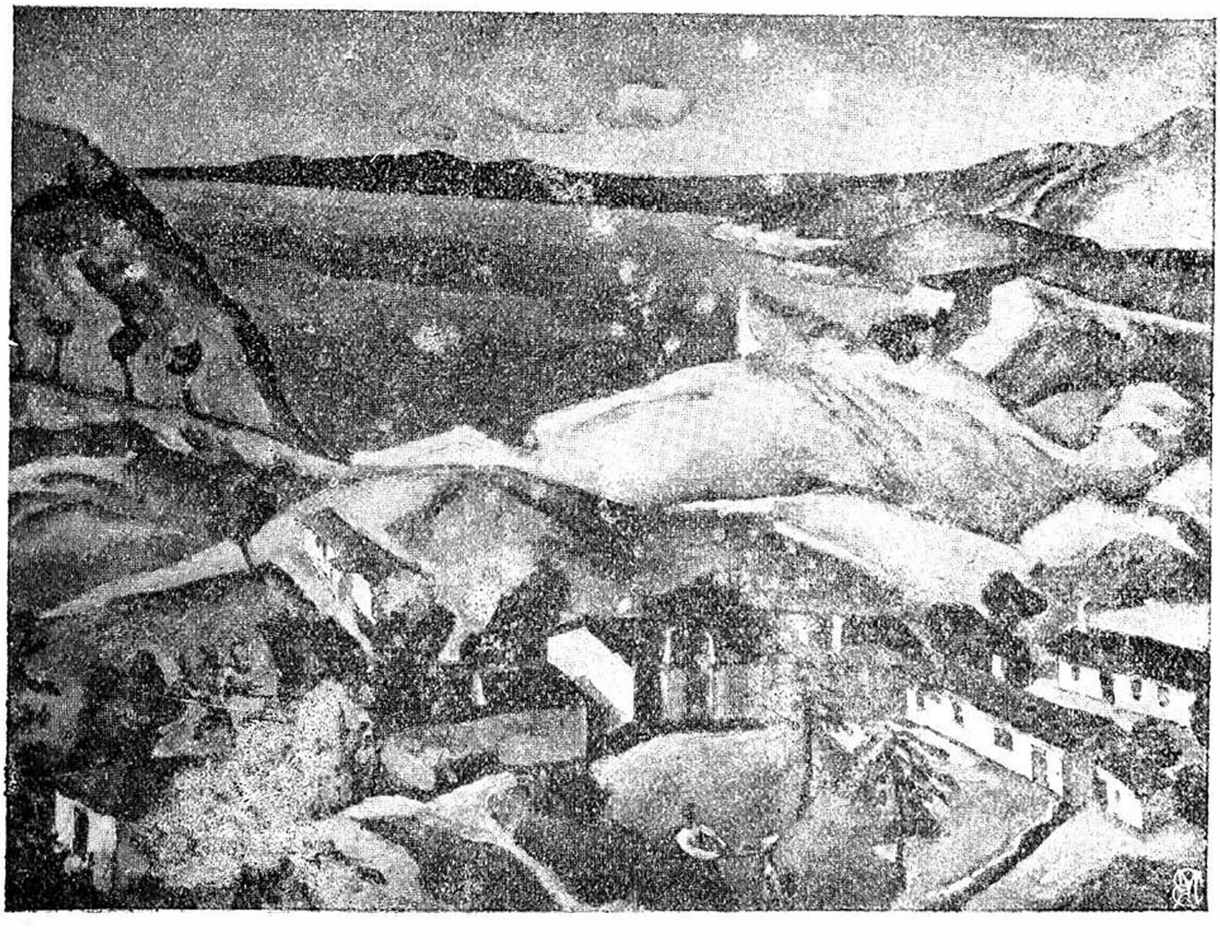
Numărul cel mai mare de călătorii consemnate este din veacul trecut. Drum şi către Crimeea şi către Constantinopol. Dobrogea a fost adesea o etapă de itinerar care a impus transpunerea impresiei în însemnări de călătorie, mai ales în veacul în care cele două puncte geografice mai sus amintite devenise puncte de nelinişte diplomatică.

După anexare, provincia care se caracteriza prin exotismul ei oriental, a început să intereseze şi pe români şi aşa bibliografia călătoriilor în Dobrogea se îmbogăţeşte printr'o însemnată contribuţie românească tinzând către o exclusivitate. Chiar caracterul notaţiei de călătorie se schimbă, aceasta pentrucă altelele au fost punctele de vedere ale călătorilor din veacul trecut. Stăpânirea românească imprimă pe zi ce trece alte aspecte provinciei. Pe deasupra încă s'a modificat şi tehnica învechită a călătoriei.

Revenind la aspectele vechi ale bibliografiei călătoriilor trebue să arătăm că şirul călătorilor trecuţi pe aci nu s'a epuizat. Mereu ies alţii la iveală. De curând am fost înştiinţaţi de către D-l V. Papacostea despre un călător necunoscut.

Prin concentrarea observaţiei istorice, geografice, etnografice, ştiinţifice, călătoria devine un coronament al grupelor trecute în revistă până acum. Ar fi cazul să tragem unele concluzii în legătură cu cele expuse până aci. Cum însă materialul bibliografic al celorlalte grupe, rămase pentru numărul viitor, aduce noi puncte de vedere, pentru unitatea concluziilor, le vom lăsa la sfârşitul cercetării.

ION LOLU
Profesor Bazargic

Macedoneană

Gândirea-mi cântă dorul de vagabondaj,
Ne'ngreunat de sbucium şi bagaj.
Mi-e firea ducerii ascunsă, nu'n rădvane,
Ci'n șerpuita rânduire a catârilor din caravane.
Deschis-am pleoapele luminii într'un popas
Cu nechezat de cai ce sforăiau la fiecare pas
In nerăbdarea hodinei şi a traistei cu tain.
Liman ce nu-l cunosc, pământ strein;
Nu l-am mai revăzut
De-aci mereu am fugărit
Și la popas şi la'nceput de drum,
Indeplinind acelaş rit.

Cu fulger sub copită tot sue călăuza;
In urmă-i tot convoiul.
Pornesc ochiri spre spuza lactee-a cerului
Cu candeli răstignite;
Și răbufnesc ecouri de îmboldiri pripite.
Un bucium de isbândă în văi se întretaie
Cu cântece de naiuri şi behăiri de oaie.
Iar la popas fac schimbul de-avere, lângă stână:
Pe sacii plini cu sare, alţi saci cu albă lână.

In dăngăte de clopot coboară călăuza,
In urmă-i tot convoiul.
Dispare-acuma spuza
Lactee-a cerului.
La şipotile line, trudiţi îşi spală faţa
Când orizontul varsă lumină, dimineaţa.

Mi-e ascunsă firea ducerii cu gânduri vane
In coama catârilor din caravane.

FERDU CELEA

Români Ardeleni în Sudul Dobrogei

Fiecare element etnic ce locueşte în Dobrogea îşi găseşte în trecut, justificarea existenţei lui, iar vechimea rădăcinilor lui sunt de o variabilă adâncime, în istoria regiunei.

Dacă unele componente etnice îşi justifică existenţa în istorie, apoi toate îşi datoresc, în cea mai mare parte, viaţa lor de aici, posibilităţilor de existenţă pe cari le-au oferit câmpiile întinse ale stepei dobrogene, ca şi apele Dunării şi Mării Negre.

Intotdeauna, viaţa poporului se leagă de pământul pe care-l locueşte, iar omul este mereu în căutarea locului, care să-i ofere necesarul vieţii lui, şi unde ocupaţiunea să i se poată desfăşura liberă.

Aşa se explică fenomenul migraţiunilor. Omul se poate smulge locului de naştere şi să se îndrepte spre orizonturi, spre care i surâd un mai bun câştig de viaţă, explicându-se astfel amestecul de naţionalităţi diferite, în regiuni mai norocoase.

Dobrogea a fost întotdeauna «pământ bun» pentru bulgarii şi pentru turcii Anatoliei, tot aşa cum a fost viaţă neîntreruptă pentru români

Dr. Camille Allard ca şi George G. Angelescu într'o lucrare de doctorat, ţinută la Sorbona, cu titlul «Etude sur la Dobrogea» citează ca o componenţă a elementului românesc dobrogean şi pe acela al Românilor din Transilvania, veniţi cu oile la iernat, în câmpiile dobrogene.

Cuibul de păstori al Ardealului a fost ca un roui de albine, din care voiau ciobanii şi se îndreptau în toate părţile,

1) Vereş. Păstoritul Românilor Ardeleni.

până în câmpiile depărtate ale Rusiei, sau spre câmpiile Dobrogei, până la mare.

Ardelenii plecați porneau din regiuni deosebite, pe unde le venea mai ușor, așa că-i vom găsi departe de munți, în grupuri răsleți și cu legătura locului de origine.

O deosebire trebue făcută între oerii Ardealului. După locul de obârșie, se deosebesc la nume, ba chiar la port și vorbă se deosebesc. Numele de «mocani», care li se dă adeseori, ca o denumire generică pentru toți ciobanii ardeleni, este o greșeală. Ei înșiși protestează căci își cunosc deosebirile dintre ei și obârșia localnică.

Mocani sunt numai acei Români din Săcelele Brașovului, cele șapte sate înșirate la poalele munților în Țara Bârsei. Cei din ținutul Branului se numesc «Moroeni», iar cei din regiunea Sibiului, «mărgineni» sau «țuțueni».

Este adevărat că toți sunt de aceiași origine românească, din acelaș Ardeal, cu ocupația comună de oerit și cu toți au plecat spre aceiaș țintă, încrucișându-și drumurile în nomadismul lor.

Ocupându-ne doar de ceiace Dobrogea de Sud a oferit Ardelenilor, acelora cari au colindat văile și câmpiile ei, în căutare de iarbă și adăpost pentru oile lor, vedem că regiunea noastră a fost multă vreme atracția păstorilor, prin caracterul climatului și pământului ei.[1]) «Un soare mai puternic, o climă mai dulce, o iarnă mai scurtă și o iarbă mai bună, prin văi ferite de vânt și ninsoare, pe care o găseau întreagă, au fost motive cari atrăgeau pe Ardeleni să coboare prin țara fără drumuri, orientați după semnele cerului, după rariță și găinușă.

Dintre toți Ardelenii, cari evadau din munți spre șesuri, acei ce aveau drumuri mai drepte spre sudul Dobrogei, au fost aceia din ținutul Sibiului, Mărginenii, sau Țuțuenii.

Și acei cari au rămas și astăzi prin aceste părți sunt dintr'un grup de comune din acel ținut, căci ei niciodată nu și-au pierdut legătura dintre ei. Comunele: Valea, Săliște, și Topârcea au dat un însemnat număr de Români, Dobrogei de sud. De acolo coborau prin munți, pe unde le era mai ușor, pe drumuri diferite cari se uneau la Pitești, ca apoi să

---

1) Dragomir. Din trecutul oerilor Mărgineni.

pornească spre Dunăre iarăşi spre ţinte diferite, spre vaduri de trecere în Dobrogea. Vadurile prin cari ei treceau în mod obişnuit, erau Călăraşi-Silistra, Olteniţa-Turtucaia şi Giurgiu-Rusciuc, alese de ei după avantagii pe cari le ofereau. Dunărea într'un singur braţ, era mai uşor de trecut, sau adăposturi pentru oi, în cazul că se întârzia trecerea, era deasemenea un ajutor oerilor. Işi construiau poduri de lemn, sau plăteau proprietarilor de poduri, ca să poată trece apa dincoace, unde le era ţinta lor şi viaţă uşoară oilor. Niciodată nu se îndreptau la voia întâmplării.

Işi alegea drumurile, pe cari-şi duceau oile în porneală, cu locuri de popas, cu sate mai dese pentru cazuri de nevoe, cu cişmele de adăpost şi cu mai multă siguranţă de apărare contra unor eventuale atacuri, din partea bandiţilor.

Se îndreptau spre Valea Batovei, de ei botezată «Valea fără iarnă», prin partea răsăriteană a provinciei, prin văi cu adăpost şi apă şi în spre Varna, care oferea aceleaşi bune condiţii ca şi locurile noastre. Conduşi deci spre ţinte precise, pe drumuri învăţate au cutreerat întreaga Dobroge de Sud, de la apus la răsărit, cutreerând văile şi satele dându-le sau schimbându le numele, după semnificaţii pe cari ei singuri le atribuiau.

Dela Silistra, afară de acei cari se îndreptau spre Mangalia sau Constanţa, se îndreptau spre Bazargic (Pazargic), unde se întâlneau cu alţii, trecuţi prin alte vaduri.

[1]) Acei ce treceau prin Olteniţa-Turtucaia se întâlneau cu o ramură a acelora cari treceau prin vadul dela Giurgiu-Rusciuc şi porneau tot spre Bazargic trecând prin Valea Turtucăii, pe lângă un loc cu plopi, din apropierea satelor şi pe care ei l-au numit «La plopi», apoi treceau prin Aianu (Meşe-Mahle de azi) şi Puţu din deal (lângă Enichioi de astăzi). Dupăce poposeau aici în grupuri mai mari, de teama hoţilor, treceau prin Satul cu gunoi, Satul cu puţurile ele multe, Valea scroafei (numit aşa de ei, pentrucă pe aici trăiau porci sălbateci), Satul cu tunurile, Satul cu ţeghea albă (Echişcea), Satul din spulberătură (Asândede), pe care l-au numit aşa pentrucă fiind aşezat pe coasta unui deal s'a expus vântului. De-aici se

1) Drumul oerilor este reprodus după harta anexată lucrări mărginenilor. de I. Dragomir.

îndreptau spre Bazargic, în preajma căruia se întâlneau iarăşi mai multe ramuri, ca apoi să apuce spre alte destinaţii. Acei ce se îndreptau spre Valea Batovei ţineau drumul pe lângă Valea cu apă, de lângă cele două Ceamurlii, Ceacârcea, Suiuciuk-Bazargic. Ceilalţi care voiau să rămână în cuprinsul judeţului Caliacra de astăzi, treceau pe lângă Pădurea lui Lie (Ilie), pe lângă Cişmeaua la mare (Nastradin), Carasinan, Caroles, Ceacârcea şi Bazargic.

Dela Bazargic se împrăştiau şi-şi aşezau ţoalele prin sate. Astfel: Ghelengic, Cabasacol, Ezibei, Başpunar, Suiuciuk, Hanlâc (Şerpeni), Ceacârcea, Toicuiusu (numit de ei Satul cu pădurea lui Opran), Curduman, Cuiuchioi (Satul fără apă), Cârlibeichioi (Satul cu gardurile), apoi Durbalia şi Caralia, pe cari le numeau Vărzăniile, au alimentat viaţa acestor păstori români, mereu călători.

Prin aceste sate îşi aveau aşezări temporare şi şi iernau oile cu pae găsite pe la locuitori şi prin adăpostul văilor, unde se mai găsea încă iarbă de păscut.

Grupul celor cari ajungeau până la mare, înainta prin Sususchioi, Ceairlighiol, Duvaniuvasi şi Toccilar, intrând pe aici în Batova, unde satele Teche şi Ecrene le puteau oferi sprijin la nevoe.

Din Balcic se aprovizionau cu sare şi mălai.

In spre sud de hotarul de azi al Dobrogei, din Rusciuc, prin Rasgrad şi Eli-Pazar, aveau drum drept aproape spre Varna, unde aveau iarăşi condiţii bune de iernat şi centru de aprovizionare.

Şi aşa sibienii au colindat în trecut, meleagurile noastre cu aşezări de iarnă la început, ce se repetau odată cu începerea toamnei şi până în primăvară.

Plecarea lor se făcea cu o ceremonie deosebită, în ziua de Sf. Mărie, zi de petrecere şi de jale pentru soţiile cari rămâneau acasă până la Sfântul Constantin, în primăvară când se întorceau iarăşi la codrii de brazi din munţii cu isvoare. Şi ei şi-au cristalizat în cântece de dor, isvorâte din sufletul lor toată jalea unei despărţiri, la care ia parte şi isvorul şi brazii.

Ele se mai păstrează şi astăzi şi urmaşii oerilor de altădată le cântă încă, servind ca mărturie unei vieţi ce-a trecut

Dela mărgineanul Zaharia Curteanu, din satul Ceacâr-

cea am auzit următoarele versuri din care se poate vedea întreaga lor pendulare.

„Pe isvor, pe isvoraşu
„Chiuia un ciobănaşu
„Pe cap cu căciulă neagră
„Şi păzea o turmă 'ntreagă.
„Sta cu bâta la ciopor
„Şi cânta mândrii de dor.
„Săraci brazi încetinaţi,
„La ce foc vă legănaţi?
„Cum să nu ne legănăm,
„Că noi singuri rămânem.
„La Sfântă Măria Mare
„Pleacă oile la vale,
„La Sfântă Măria Mică
„Nu mai rămâne nimica,
„Decât stâni, fără stăpâni
„Isvoară fără ciopoară.
„Şi se duc şi nu mai vin
„Pân'la Sfântul Constandin (sic).
„Pe poteca dela stână,
„Poate creşte iarbă bună,
„Că n'are cine-o'ncâlci
„Făr'ursul când va veni".

Oile lor se obişnuiseră cu iarba Dobrogei şi se adaptase la climatul ei. Mai puţin rezistente erau oile ţigăi, iar cele spance se îmbolnăveau de cârceag, aşa că ei creşteau oi cu pielea groasă şi lâna mare.

Pe vreme mai bună, în erni când zăpada nu cădea mare ei colindau pretutindeni, pe ţinuturi nearate pe atunci, când agricultura se făcea de localnici, doar pentru nevoia de hrană.

Tot aşa se întâmplă şi cu acei ce trecuse prin vaduri mai de nord şi plecaţi din alte regiuni ardelene, aşa că ei se întâlneau pe ţinutul Dobrogei ca fraţi întru rumânie şi păstorie. Părea o adevărată târlă ardelenească, această regiune cutreerată de turme şi ciobani.

Impărăţia turcească de până la 1877 lăsa liberă viaţa lor şi cu foarte mici obligaţiuni din partea lor. Dela această dată însă, când Statul Bulgar ia fiinţă, se interzice trecerea oilor prin vadul dela Rusciuk, se interzice şi iernarea în Batova, mult preţuită de ei şi a cărei valoare nimeni n'a preţuit-o în felul lor. — Ţinutul Dobrogei de Sud încetează de a mai fi loc bun de iernat, aşa că numai acei ce s'au hotărât să rămână aici vor mai putea beneficia de avantagiile de până acum. Mulţi dintre mărginenii sibiului au rămas aşezându-se prin sate, stabilindu-se definitiv în Dobrogea, aducându şi familiile şi întemeindu şi gospodării stabile. Nefiind obligaţi să renunţe la cetăţenia lor, trăiau cu paşapoarte ungureşti, care fapt nu constituia nici o piedică în desvoltarea economică a vieţii lor. Dar viaţa de păstori începe să-şi piardă din intensitate, pământurile sunt cumpărate de locuitorii aduşi pentru popularea ţinutului şi ei intră în ritmul vieţii de

atunci, cumpărându-şi pământuri dela Turcii, care atunci ca şi acum, părăseau Dobrogea îndreptându-se spre Turcia.

După 1877 în Bulgaria puteau cumpăra pământuri şi streinii, aşa că unii cari chiar nu locuiau aici cumpărau pământuri. Românii: Ion Voicu, Roman Curteanu, Nicolae Jitianu şi N. Pârâianu, cari locuiau în Medgidia, aveau pământuri cumpărate în sudul Dobrogei, ocupat de Bulgari.

1) Pământurile nu erau scumpe, căci cumpărau cu un napoleon aur (20 lev.) o chilă (8 decare), preţ cu care se putea cumpăra şi o pereche de oi.

Românii erau mai protejaţi decât Turcii, căci masa turcească care forma un masiv etnic important, era aceia pe care stăpânirea bulgărească voia s'o rărească. Se bucurau şi de încrederea Bulgarilor căci li se dedea şi arme ca să se apere. Deci şi acum când viaţa lor a devenit mixtă, împărţită între plugărie şi păstorit au totuşi posibilitatea unei desvoltări economice şi aşa s'au legat de acest pământ, devenind buni gospodari, plugari şi cu bună stare.

Urmaşii celor stabiliţi aici, încă din vremea păstoriei, sunt şi astăzi cei mai buni gospodari ai satelor lor. Exemplul îl putem avea în satul Ilanlâc, unde familiile Mărginenilor trec număral de treizeci, de starea materială bună şi printre care găsim Români ca: Ion Voicu, C. Roman şi Ion Itu, cu peste 60 ha. pământ. D tru Ureche avea avere bună: 60 ha. pământ, 20 capete vite mari şi 200 oi. Deasemenea se mai găsesc stabiliţi prin satele; Musarchioi, Omurchioi, Carabalar, Echiscea, Ergii, Hanlâc şi Ceacârcea, în jud. Caliacra şi Cojaolar şi Sarinibeiu în jud. Durostor.

Despre viaţa lor petrecută în timpul dominaţiei bulgare pot povesti toţi acei ce sunt încă în vârstă matură, iar despre vremuri mai vechi, câte un bătrân rămas încă în viaţă. Dacă nu erau rude între ei, se înrudeau căsătorindu-şi copii şi pentrucă pe acest târâm îşi păstrau perfect sentimentul naţional, când nu găseau fete romănce de măritat se duceau în satele lor din Sibiu şi-şi găseau întotdeauna o soţie, printre fetele mai sărace ale satului, cari consimţiau să-şi urmeze soţul în ţară streină.

Şi au păstrat portul — spun ei — până în 1913 şi îm-

Dela locuitorul Zaharia Curteanu din satul Ceacârcea.

brăcămintea lor națională, ce nu se putea lucra în casă se cumpăra din Sibiu şi Braşov. «Hanul Român» din Bazargic, era un centru unde se întâlneau în zile de târg. Acest han, pe lângă cârciumă şi restaurant mai avea şi braşovenie.

Bărbaților li se aduceau din Braşov, iar femeilor basmale de legat la cap. Din Sibiu, bărbaților li se aduceau chimire şi pălării, mărfuri pe cari le treceau vama cum puteau, să scape de taxe şi alte formalități.

Invățau limba statului şi şi trimeteau copii la şcoala bulgărească. Unii făceau şi armata în Bulgaria, ca de pildă locuitorul Const. Ureche din Hanlâc, care a făcut chiar şi răsboiul balcanic.

Au fost locuitori harnici şi leali cu o existență reală în Dobrogea şi cu un sentiment puternic pentru Ardealul, din care plecase. Acest fapt i-a determinat să nu renunțe la cetățenia locurilor lor de origine şi să trăiască cu o dublă existență legală. Ei povestesc că protopopul Ion Lupaş, la zile mari când se găseau mai mulți adunați la biserică, i-a sfătuit să şi clarifice situațiile şi să rămână cu cetățenia lor de până atunci sau supuşi bulgari.

Şi aşa şi-au scurs viața până la 1913, când Dobrogea de Sud revine României şi ei intră iarăşi în ritmul vieții româneşti. Astăzi viața românească este pretutindeni în Dobrogea şi portul național în genere părăsit de Români se poate vedea prin satele coloniştilor.

Radu Rucăreanu
profesor

Cetăţi din Dobrogea de Sud

(Rostită la Radio-Bucureşti)

Dintre toate ţinuturile româneşti, provincia noastră transdanubiană, numită în vechime *Scythia minor* posedă cea mai mare bogăţie de rămăşiţe antice.

In Dobrogea de sud răsar la tot pasul urme arheologice ascunse în sânul ţărânii sau uitate sub mormane de ruine.

Nu este colină, vale sau golf la ţărmul mării, care să nu ne amintească de vechile aşezăminte, peste ruinele cărora pulsează o nouă viaţă, demnă urmaşe şi moştenitoare a celor trei civilizaţii dispărute: greacă, romană şi bizantină, cari au strălucit aci vreme de peste o mie de ani.

Ochiul călătorului, pornind dela Dunăre spre Mare, îmbătat de minunatele privelişti ale ţinutului, transmite sufletului nostalgia vremilor trecute, la vederea ruinelor roase de neastâmpărul vremii.

Multe taine ascunde pământul acestui ţinut!

Unele scoase la iveală de curiozitatea savanţilor arheologi, altele dorm şi astăzi somn liniştit, aşteptând să fie scoase la lumină, cercetate şi studiate ca să lege firul prezentului de cel al trecutului.

Urmând linia geografică dela vest spre est sunt cunoscute vechile aşezăminte greco-romano-bizantine, cetăţi şi oraşe apărate: *Transmarisca*, *Durostorum*, *Abritus*. *Tirizis sau Caliacra*, *Bizone*, *Krunoi*, numit mai târziu *Dionysiopolis*, pe ruinele căruia se înalţă *Balcicul*, cel mai pitoresc oraş al *Coastei de Argint*, care se oglindeşte în undele albastre ale Mării.

La îmbucătura Argeşului cu Dunărea, pe malul drept al fluviului, pe coastele căruia sunt îngrămădite, în amfiteatru,

căsuţele orăşelului *Turtucaia*, împăratul Bizanţului, *Constantin cel Mare*, a zidit în veacul al IV-lea după Christos, cetatea *Transmarisca*, străjer neadormit în calea barbarilor.

Numele înseamnă «peste Argeş» căci Marisca se numea în vechime acest râu.

Distrusă într'o vreme de barbari, a fost rezidită de *Justinian.*

Nu pulsa aci numai o viaţă militară, fiind lagărul a două cohorte dintr'o legiune, ci şi o viaţă civică intensă fiind reşedinţă episcopală.

Creştinismul, care a apropiat omul de creiator, încă dela începuturile lui, prinsese, în aceste părţi, adânci rădăcini.

Ruinele cetăţii n'au fost scoase la iveală ca să ne arate svârcolirile lumii bizantine în lupta cu întunericul noroadelor barbare.

Pornind odată cu unda apei, dela vechea *Transmarisca*, ne oprim la o cotitură a Dunării, neştiutoare ce drum să apuce spre Mare, unde cei din vechime aveau cetatea *Durostorum* astăzi *Silistra.*

Ţărmul drept al Dunării, mai înalt între *Transmarisca* şi *Durostorum*, presărat cu coline bogate în ogoare, vii şi păduri, a servit ca punct strategic înaintaşilor noştri.

Cuceritorul Daciei, împăratul *Traian* a transformat *Durostorum* într'un puternic punct de apărare, aprovizionare şi întărire al cetăţilor romane din Dobrogea.

Pe ţărmurile Silistrei de astăzi a copilărit învingătorul Hunilor, generalul roman *Aëtius.*

Cetatea romană distrusă de desele incursiuni barbare, a fost refăcută şi întărită de împăratul *Justinianus*, care pentru a pune o trainică barieră deselor atacuri ale puhoaielor năvălitoare, a ridicat dealungul Dunării şi în Dobrogea, peste 600 fortificaţii.

In Evul mediu constituia cea mai uşoară punte de trecere în câmpiile Munteniei.

O găsim trecută în titulatura lui Mircea cel Bătrân.

Cu stăpânirea Turcilor în Balcani devine raia şi cel mai însemnat punct de observare al Osmalăilor.

In vremea romană, un drum pietruit pornea dela *Durostorum* spre est, către una dintre cele mai puternice cetăţi din interiorul Dobrogei de Sud, *Abritus.*

In apropierea comunei de astăzi *Hardali*, lângă satul Aptaat Calessi, cercetările arheologilor au scos la suprafaţă urmele cetăţii.

Străjuită de coline, cetatea, fondată, probabil de împăratul *Traian*, adăpostea pe lângă vitejii legionarei romani şi o numeroasă populaţie civilă.

In timpul lui *Constantin cel Mare* s'a ridicat spre poarta de sud vest a cetăţii, o impunătoare biserică, ale cărei urme săpăturile le-au scos la iveală. In altarul ei au oficiat episcopi ca Marcianus şi Ursus, al căror nume au rămas înscrise cu litere de aur în istoria bisericii creştine.

In mlaştinile cari pe atunci înconjurau cetatea şi-au găsit moartea, în luptă cu barbarii Goţi, împăratul roman *Decius* şi fiul său.

După distrugerea puternicei cetăţi romane dela *Adam-Clisi*, *Abritus* decade.

Săpăturile n'au scos la iveală numai urmele cetăţii, a castrului roman, ale bisericei ci şi o mulţime de inscripţiuni.

Astăzi, iarba mare acoperă rămăşiţele cetăţii Abritus, farul răspânditor de civilizaţie romană la popoarele *Moesiei inferioare* şi *Scythiei Minor*.

Valul roman, care lega cetatea *Abritus* cu litoralul mării, poposea o clipă în *Zalpada*, cetatea de legătură a întăriturilor din Dobrogea.

Până acum nu se ştie unde era aşezată. Probabil în împrejurimile *Bazargicului*, dacă nu cumva lângă satul *Ghelengic*.

Trecând cu gândul numai prin această cetate, să ne îndreptăm spre ţărmul mării, la capul *Caliacra* unde urmele unor ziduri puternice de cetate medievală, stau mărturie a trecutului.

Caliacra, numire grecească, înseamnă: «*Capul cel bun*».

In vechime se numea *Tirizis*.

Data fondării nu se cunoaşte.

Şi aci, ca pe întregul ţărm al Mării Negre, atraşi de bogăţiile ţinutului, iscusiţii negustori greci, au fondat o cetate comercială.

Intunecată, în vremea veche, de strălucirea Dionisopolului, Tirizis devine, în epoca bizantină şi medievală, puternică cetate de apărare.

Eşind cel mai mult în mare, capul Caliacra, constituia o putetnică poziţie strategică de apărare atât spre uscat cât şi

despre mare.

In Evul Mediu, în acest colţişor retras, în apropierea valurilor muginde şi a smochinilor cari şi azi îşi coc fructele la razele soarelui meridional, au trăit, într'un impunător castel, voevodul *Dobrotici* şi soţia lui, fiica puternicului curtean bizantin *Apocaucos*. Evlaviosul voevod ridicase, în curtea castelului său, în preamărirea Sf. Neculai, proteguitorul îndrăgostiţilor de cer albastru, de ape fără margini şi protector al marinarilor, un locaş de rugăciune. Aci domniţa înălţa rugi spre cel Atot puternic, pentru isbânda soţului — aliat al Imperiului Bizantin—plecat în luptă cu Genovezii stăpânitori ai Chiliei şi Cetăţii Albe.

Iar când despotul se întorcea cu laurii isbânzi, clopotul bisericuţii ducea vestea bucuriei până în depărtările apusului.

Şi astăzi valurile mării povestesc, celor ce se pricep să-i descifreze slova, spovedaniile domniţei, în nesfârşitele clipe de aşteptare.

Câteodată, scuturaţi din adâncuri de nepătruns, ele aduc geamătul celor 40 de fecioare cari dela o fereastră, ce şi astăzi se vede săpată într'o stâncă atârnată la mare înălţime, s'au aruncat în valuri, ca să nu cadă în mâinile duşmanilor cari împresuraseră cetatea.

Astăzi zidurile cetăţii, necercetate de scormonitorii trecutului, acoperite de ierburi şi de uitarea vremii, stau străjuite de farul alb care trimite în depărtare raze de lumină şi speranţă tuturor navigatorilor şi de focele cuibărite prin scorburile stâncilor, cari, ca nişte sirene, ne atrag gândul spre trecut.

Cale de 13 klm. la sud de *Caliacra*, înfruntând cu cerbicie talazurile mării, semeţ se înalţă dealul *Ciracmanul*. La poalele lui portul orăşelului *Cavarna*.

Pe acest deal se crede că în vremurile apuse, coloniştii greci din Mesembria au fondat cetatea comercială *Bizone*.

Dela groaznicul cutremur de pământ care a sguduit Dobrogea de astăzi în timpul domniei împăratului *Justinian*, nu se mai ştie nimic despre ea.

In Evul Mediu îşi schimbă numele în *Cavarna* fiind reşedinţa lui *Balica*, voevodul român, care avea sub ordinile sale pe despotul dela Caliacra, *Dobrotici*.

Pornind spre sud, dealungul mării, trecând de colţul

coastei arămii, se profilează înaintea ochilor, albul mat al țărmului, care închide într'o vale a lui, orașul *Balcic.*

Faleze de culoarea argintului cenușiu, profilate în marea misterioasă, albastră ca peruzeau, învelită de rouă sau sclipitoare, i-au dat numele de *Coasta de argint.*

In locul monotoniei de astăzi, în vechime era viață internă. Negustorii greci au fondat aci cetatea *Krunoi,* ceia ce înseamnă «isvor».

Și-a schimbat numele în *Dionysiopolis,* cinstindu-se astfel zeul vegetației și al vinului *Dionysios,* întru slava căruia au zidit un sanctuar. Bogăția în viță de vie a ținutului învecinat, îndemnatu-i-a, poate, să dea acest nume cetății. Legenda pune această schimbare de nume pe seama valurilor mării, cari ar fi aruncat pe țărmuri, după o groaznică furtună, o statuie a acestui zeu.

Săpăturile făcute în apropierea bisericei «*Sf. Treime*» și a moscheei «*Sulakgeami*», au scos la iveală inscripțiuni cari completează spusele cronicarilor bizantini.

Datorită bogăției teritoriilor vecini, ajunge, în epoca de influență a civilizației grecești la o însemnată înflorire materială

Conducându-se singură, bate bani de aur și argint în monetărie proprie. Regii Scythi ai triburilor vecine și-au bătut monezi, cu chipurile lor, în această monetărie.

Când stăpânirea romană s'a stabilit în aceste părți, dintre toate cetățile grecești depe litoralul Mării Negre, singură *Dionysiopolis* își menține, încă aproape un secol, situația ei de far răspânditor al civilizației elene la popoarele Daco-Scythe, stăpâne ale ținuturilor învecinate.

In vremea aceasta, prin cetățeanul ei *Akornion,* Dionysiopolis este intermediara între Dacii regelui *Boerebista* și puterea romană.

Ridicat la rangul de municipiu, își pierde urma în epoca năvălirilor barbare. Poate că acelaș cutremur din timpul lui Justinian a acoperit și frumusețile arhitectonice ale cetății templelor și locuințelor din *Dionysiopolis.*

Căsuțele Balcicului împiedică pe arheologi să poată reconstitui vechea așezare a atât de bogatei cetăți antice.

Așezat pe trei terase succesive și suprapuse, Balcicul cu căsuțele înșirate, ca niște cuiburi de rândunele, sub fale-

zele de cretă, este un loc de vis, balsam de alinare al sufletelor obosite.

Străjuit de *Cuibul Singuratec «Tenah Iuvah»*, castelul de îmbărbătare al M. S. Regina Maria, cu grădina aşezată pe terase, pare că ar fi babilonicile grădini suspendate ale Semiramidei, Balcicul se scaldă într'o lumină vie, intensă, variată în nuanţe, cum nicăeri soarele şi luna nu o revarsă.

Ca şi în vechime atrage pe toţi iubitorii frumosului în natură, fiind locul care încântă ochiul şi odihneşte sufletul.

Tainele ce zac ascunse în pământul Dobrogei de Sud, nu aşteaptă decât sapa arheologului ca să ne povestească de sbuciumul acelor ce, odată cu ele, au fost înmormântaţi în negura uitării.

Alex. N. Papagheorghe

Iarnă dobrogeană

Pe mare suflă viforul Rusnacul,
Dorm bălțile și Dunărea sub sloi;
Pe ghiață, care grele curg în roi,
La mori de vânt vin oamenii cu sacul.

Prin stepele svântate de noroi.
In case focul arde roș ca macul;
Se coace rumenindu-se dovleacul
Și pânzele curg albe din răsboi.

Tăceri mocnite'n Valea-fără-iarnă.
Prin șure boii rumegă cocenii;
In vânt aripa morii se răstoarnă.

Și povestind din vremuri, Dobrogenii
Cu ochii visători pe lâna furcii,
Ca'n nori de fum, văd luptele cu Turcii.

Grigore Sălceanu

RECENZII

Am primit la redacție:

Revista Dobrogeană. *Apare la Constanța sub conducerea d-lui Teodor Ionescu. După o existență de un an a isbutit să ajungă la nouă numere. Îi dorim încă mulți ani, convinși fiind că împlinește un rost.*

Apreciem la **Revista Dobrogeană** *distinse colaborări și mai ales cuvântul care nu se epuizează, deși bănuim că întâmpină mari greutăți.*

Stărue în rândurile revistei o muncă de pioneri și o convingere în messianismul literar al provinciei. Așteptăm antologia poeților dobrogeni făgăduită de d-nii Ion Fățoiu și Teodor Ionescu. Nădăjduim că tinerele talente relevate de revistă nu-și vor încheia seria „relevărilor" numai în rândurile dela Constanța.

* * *

Gânduri dela Mare, *revistă culturală regională An. I Nr. 3. Constanța. Conducerea Titus Cergău. Pentru edificare asupra intențiilor sale îi reproducem propria manșetă: „Dorim să contribuim cu toată puterea noastră de muncă la ridicarea meleagurilor noastre dobrogene, făcând cunoscut trecutul, redând prezentul și căutând a face modeste preconizări asupra viitorului, situându-ne astfel printre revistele regionale ale țării". Intenții bune ca și unele articole din revistă.*

* * *

Avânturi culturale *An. I Nr. 3. Apare la Bârlad sub conducerea unui comitet. Frumoasă ținută, material bogat și variat, organizare technică superioară.*

Gongul *sub direcția D-lui Romulus Vulcănescu apare în București. Este o revistă de adevărată informație teatrală, Cinematografică, plastică, sportivă, etc. Lipsa de tendințe în apreciere o ridică deasupra altor publicațiuni de specialitate.*

* * *

De luna cărții vor apare: Intunecatul April *de* **Emil Botta**
în Editura Fundațiilor Regale
Un volum de nuvele de acelaș autor în Editura Vremea

Bibliografie: [1]

N. Iorga Istoria Comerţului Românesc, vol. I.

Al. Giuglea Istoria Comerţului.

George Brătianu Recherches sur le Commerce génois dans la Mer Noir au XIII siécle.

Peyssonnel Traité sur le commerce de la Mer Noir, vol. I.

1) Se referă la articolul Din istoria economică a Balcicului.